

16.6.2017

Kryptosporidioosi

Aiheuttaja: *Cryptosporidium parvum* -loinen. Loisen ympäristöön erittyvää muotoa kutsutaan ookystaksi. Ookystat kestävät hyvin erilaisia ympäristöolosuhteita ja säilyvät hengissä myös elimistön ulkopuolella.

Esiintyvyys: Yleinen ripulin syy 1-2-viikkoisilla vasikoilla Suomessa ja muualla maailmassa. Zoonoosi, ihmisillä todetaan 20-30 tapausta vuosittain. Vuonna 2016 Etelä-Pohjanmaalla 29 ihmistä sairastui kryptosporidiepidemiassa. Kryptosporidit aiheuttavat ripulia myös esimerkiksi porsaissa ja lampaissa.

Leviäminen: Kryptosporidien ookystia erittyy runsaasti sairastuneen vasikan ulosteeseen muutaman päivän – viikon ajan. Ne leviävät erittäin helposti suun kautta muihin vasikoihin. Kryptosporidioosi voi tarttua myös ulosteella likaantuneiden välineiden, kuten juottoämpäreiden, välityksellä, syömällä ulosteen saastuttamia rehuja tai juomalla saastunutta vettä. Tilalta toiselle tartunta voi kulkeutua esimerkiksi yhteisten lannankäsittely- tai ruokintakoneiden mukana.

Ihminen saa tartunnan joko kontaktissa sairastuneeseen vasikkaan tai ulosteen kontaminoimia elintarvikkeita tai vettä käyttäessään.

Riskitekijät: Jatkuvatäyttöiset vasikkakarsinat, heikko hygienia, niukka ternimaidon saanti

Itämisaika: 2-7 päivää

Tautimuodot: Kryptosporidiripuli vaurioittaa suolen pintaa ja altistaa muiden taudinaiheuttajien, kuten rotaviruksen tai *E. colin* aiheuttamalle ripulille. Muiden taudinaiheuttajien yhteisinfektio pahentaa oireita.

Oireet:

Vasikoilla: Alle neliviikkoisten, yleensä 1-2-viikkoisten vasikoiden vetinen, pahanhajuinen, usein kellertävä ja runsas ripuli, josta seuraa yleinen kuivuminen ja mahdollisesti ruokahalun menetys. Alhainen kuolleisuus. Ripuli rajoittuu yleensä itsestään noin viikon kuluttua. Yli viiden viikon ikäisillä vasikoilla tartuntaa todetaan harvoin.

Ihmisellä: *C. parvum* aiheuttaa voimakkaan vesiripulin, johon saattaa liittyä oksentelua, pahoinvointia ja vatsakipuja. Oireet alkavat tyypillisesti noin viikon kuluttua tartunnasta ja voivat kestää muutamasta päivästä viikkoihin. Epäiltäessä ripuliin sairastuneen ihmisen sairastavan *Cryptosporidium parvum* -tartuntaa on siitä syytä mainita lääkärille, koska kryptosporidimääritys ei kuulu ihmisillä ulostenäytteiden perustutkimuksiin.

Hoito: Tukihoidtona nesteytys ja ruokinta. Kryptosporidioosiin ei ole olemassa tehokasta lääkehoitoa, mutta halofuginolilaktaatti (reseptivalmiste Halocur tai vastaava) voi toimia ennaltaehkäisevästi vähentäen erittyvien ookystien määrää. Eläinlääkäriin harkinnan mukaan valmistetta voidaan käyttää muiden toimenpiteiden tukena.

Diagnoosi: Oireilevien vasikoiden ulostenäytteistä erikoisvärjäyksellä.

Vastustus: Kryptosporidioosin ennaltaehkäisyssä on tärkeää eristää sairaat, ookystia erittävät vasikat. Hygienian parantaminen ja vasikoiden ympäristön pesu hillitsevät tartunnan leviämistä. Tartuntakykyiset ookystat säilyvät kosteassa, esimerkiksi pehkussa, kuukausia. Eläimille turvalliset desinfektioaineet eivät ole tehokkaita tilojen puhdistukseen kryptosporideista, ja siksi desinfiointi Neopredisanilla, Kilcox Extralla tai vastaavalla (ks. alla) on tehtävä tyhjässä karsinassa, jossa ei ole eläimiä lähietäisyydellä. Myös suora auringonvalo tuhoaa kryptosporideja jonkin verran.

Tilat on pestävä perusteellisesti vasikoiden välillä mekaanisesti kuumalla (> 60 °C) vedellä. Painepesurin käyttö saattaa kuitenkin levittää tartuntaa pesusumun mukana, joten ennen pesua on hyvä tehdä alkudesinfiointi desinfiointiaineella, jolloin vähennetään kryptosporidien määrää pestävillä pinnoilla. Kryptosporideihin tehoavia desinfektioaineita ovat fenoli-klorkresolipohjainen Neopredisan (3 % liuos) ja fenolin, glutaraldehydin ja kvaternääristen ammoniumyhdisteiden yhdistelmä Kilcox extra (3 % liuos) sekä amiineihin perustuva Kenocox. Myös muut desinfiointiaineet samoilla vaikuttavilla aineilla ja vastaavin pitoisuuksin laimennettuina tehoavat. Pesun jälkeen pintojen annetaan kuivua ja ne desinfioidaan vielä uudelleen. Desinfiointiaine on hyvä levittää tarkoitukseen saatavissa olevalla vaahdottimella, jolloin saavutetaan pitempi vaikutusaika.

Kryptosporidioosivasikan ripuli on usein vetinen, pahanhajuinen, kellertävä ja runsas